

Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Hiyerarşisinde Kullandıkları Seviye Girdilerinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma (A Research on Determination of Input Levels Used In Fair Value Measurement Hierarchy By Firms Listed in Borsa İstanbul)¹

Ahmet GÖKGÖZ^a

Fatih ŞENTÜRK^b

^a Doç. Dr., Yalova Üniversitesi, İİBF, UTF Bölümü, ahmetgokgoz83@gmail.com

^b Yrd.Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, fatihsenturk@ibu.edu.tr

Anahtar Kelimeler

TFRS 13, Seviye 1 Girdileri, Seviye 2 Girdileri, Seviye 3 Girdileri.

Jel Sınıflandırması

M40, M41.

Özet

TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, firmaların gerçeğe uygun değer tespitinde kullandığı girdiler üç seviyeye ayrılarak, gerçeğe uygun değer tespiti hiyerarşisi oluşturulmuştur. Söz konusu standart, gerçeğe uygun değer belirlenmesinde seviye 1 girdilerinin artırılmasını ve seviye 3 girdilerinin azaltılmasını istemektedir. Bu çalışma ile TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı çerçevesince, gerçeğe uygun değer belirleme kapsamında kullanılan gerçeğe uygun değer ölçüm seviyeleri (hiyerarşisi) açıklanmıştır. Buna ilaveten Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin, gerçeğe uygun değer tespiti yaparken hangi seviye girdileri kullandıklarını belirlemeye yönelik bir envanter çalışması yapılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Borsa İstanbul'a kote olan ve "mali kuruluşlar" sektörü başlığı altında sınıflandırılmış, 145 şirketin mali tablo dipnotları içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre firmaların büyük bir kısmının gerçeğe uygun değer tespitinde seviye 1 girdisini kullandığı görülmüştür.

Keywords

TFRS 13, Level 1 Inputs, Level 2 Inputs, Level 3 Inputs.

Jel Classification

M40, M41.

Abstract

With the coming into force of TFRS 13 Fair Value Measurement Standard, the inputs which firms use for determination of fair value measurement are classified into three levels and hierarchy of determination of fair value is constituted. This standard requires increasing level 1 inputs and decreasing level 3 inputs in determination of fair value.

With this study fair value measurement levels (hierarchy) which are used in determination of fair value are described within the scope of TFRS 13 Fair Value Measurement Standard. Additionally, for determining which level of inputs are used in the fair value determination by the firms traded on the Istanbul Stock Exchange an inventory study is done. For the purpose of the study, financial statement disclosures of 145 firms which are listed on the Istanbul Stock Exchange and classified under the heading of "financial institutions" sector are subjected to content analysis. Content analysis showed that majority of the firms use level 1 input in determination of fair value.

¹ Bu çalışma, 7. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiriden üretilmiştir.

1. Giriş

İşletmenin dili olarak nitelendirilen muhasebenin temel görevi; işletme ilgililerine (işletmenin sahibi, ortakları, yöneticisi, personeli, kredi kurumları, devlet, yatırımcılar, toplum vs.) işletmenin finansal durumu, performansı, nakit akışı gibi konularda ihtiyaç duydukları finansal bilgileri vermektir. Muhasebe söz konusu “bilgi verme” görevini yerine getirirken finansal tabloları kullanmaktadır. Dolayısıyla finansal tablolarda sunulan bilgilerin, finansal tablo kullanıcılarının kararlarında yardımcı olabilmesi için ihtiyaca uygun, anlaşılır, tarafsız, güvenilir ve gerçeğe uygun olması gerekmektedir (Gökgöz, 2012:152).

İşletmenin finansal durumu ve performansını ortaya koyan tablolarda, işletmenin varlık, yükümlülük, gelir, gider gibi kalemleri parayla ifade edilebilen bir “değer” olarak yer almaktadır. Değer, bir varlığın belirli bir tarihteki para cinsinden tutarını veya borcun itfası için katlanılacak bedeli ifade etmektedir (Tokay vd., 2005:94). Finansal tablolarda yer alan ve parayla ifade edilen bu değerler, işletmenin kullandığı değerlendirme ölçütüne göre farklılaşabilmektedir.

İşletmenin varlık veya yükümlülüklerine “değer biçme” işi olarak ifade edilebilecek olan değerlemenin, disiplinler arasında anlaşmaya varılabilmiş ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Çünkü işletmenin varlık ve yükümlülüklerinin değeri, varlık ve yükümlülükler bakış açısına göre farklılık arz etmektedir. Örneğin; Vergi Usul Kanunu (VUK) varlık ve yükümlülüklerin vergi değeri üzerinde dururken, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) varlık ve yükümlülüklerin ticari değeri veya muhasebe değeri üzerinde durmaktadır. Dolayısıyla farklı kurum, birim veya disiplinlerin değerlendirme konusuna atfettiği değer, önem veya bakış açısı farklılaşabilmektedir.

Yürürlükte olan vergi mevzuatında; maliyet bedeli, emsal bedel, mukayyet değer, borsa rayici, rayiç bedel, tasarruf değeri gibi değerlendirme ölçütleri sayılmıştır. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile birlikte belli hadleri aşan işletmelerin uygulamak zorunda olduğu TMS/TFRS’lerin ‘Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve’ isimli dokümanında; tarihi maliyet, cari maliyet, gerçekleştirilebilir değer ve bugünkü değer olmak üzere dört tane ölçüm esası sayılmıştır. Söz konusu ölçüm esaslarına istinaden, muhtelif standartlarda; yenileme maliyeti, net gerçekleştirilebilir değer, kullanım değeri, gerçeğe uygun değer gibi değerlendirme ölçütlerine yer verilmiştir.

Günümüzde muhasebe, sadece geçmiş olaylara bakarak kayıt tutan ve tuttuğu bu kayıtları belirli zamanlarda raporlayan bir bilim dalı olmaktan çıkmıştır. Muhasebenin, kayıt ve raporlamada geçmişteki olayların yanında, işletmeye ait varlık ve yükümlülüklerin değerini etkileyebilecek bugüne ve geleceğe ait olayları da göz önünde bulunduran bir bilim dalı olma özelliği ön plana çıkmıştır (Deran ve Aktaş, 2006:155). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nın çok yerinde üzerinde durulan ve önem verdiği bir kavram olan gerçeğe uygun değer ile değerlendirme; işletmeye ait varlık ve yükümlülüklerin değerini etkileyebilecek bugüne ve geleceğe ait olayları göz önüne alan bir değerlendirme ölçütüdür.

Uluslararası düzenlemeler paralelinde yayınlanan Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları ile buna bağlı olarak muhasebe literatürü ve uygulaması incelendiğinde; değerlemede tarihi maliyetten uzaklaşarak cari değerleri esas alan değerlendirme ölçütlerinin ağırlık kazandığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı çerçevesinde gerçeğe uygun değer belirleme hiyerarşisi içerisinde gerçeğe uygun değer belirleme seviyelerini açıklayarak, Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren firmaların gerçeğe uygun değeri tespit ederken hangi seviye girdileri kullandıklarına yönelik bir envanter çalışması yapmaktır. Çalışmanın amacına alt yapı oluşturması açısından, öncelikle varlık ve yükümlülüklerin cari değerlerini esas alan gerçeğe uygun değer yaklaşımı üzerine bir değerlendirme yaptıktan sonra, TFRS 13 Standardı çerçevesinde gerçeğe uygun değer belirlemede kullanılan girdilerin seviyeleri hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

2. Finansal Tabloların Sunumunda Gerçeğe Uygun Değer (GUD) Yaklaşımı

Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve'de genel amaçlı finansal raporlamanın amacı; "mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere ve kredi veren diğer taraflara raporlayan işletmeye kaynak sağlama kararlarını verirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamaktır" olarak ifade edilmiştir. Finansal raporlar, finansal rapor kullanıcılarına, raporlayan işletmenin geçmişini değerlendirme imkânı sunmasının ötesinde geleceğini tahmin etme veya öngörülerde bulunabilme olanağı sunmalıdır. Bu da finansal tabloların güncel ve işletmenin bugün ve geleceğini ilgilendiren işlem ve olayların dikkate alınarak hazırlanması ile mümkün olacaktır.

Finansal tablolarda, finansal tablo kullanıcılarına net, açık ve gerçeğe uygun bilgiler sunulması esastır. İşletmenin varlık ve yükümlülüklerinin tarihi maliyetlerle tablolarda yer alması bilgi kullanıcıları açısından yeterli görülmemektedir. Tarihi maliyet geçmişte

kalmış bir tutarı ifade etmektedir. Oysa varlık ve borçların finansal tablo tarihindeki değerinin bilinmesi, bilgi kullanıcıları açısından daha büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle değerlendirme esaslarında “gerçeğe uygun değer” kavramının kullanılması ön plana çıkmaktadır (Pamukçu, 2011:79).

Muhasebe standartlarında sık sık “gerçeğe uygun değer” kavramına vurgu yapılmakta olup varlık ve borçların gerçeğe uygun bir şekilde ölçümlenmesi, değerlendirilmesi ve finansal tablolarda raporlanmasının, finansal tablo kullanıcılarının bilgi ihtiyacının en iyi şekilde karşılanmasını sağlayacağı ifade edilmektedir. Mevcut TMS/TFRS’lerin birçoğunda gerçeğe uygun değer kavramına atıfta bulunulmakta, varlık ve borçların birçoğunun değerlemesinde gerçeğe uygun değer olarak adlandırılan değer kullanılması öngörülmektedir (Özerhan Akbulut, 2008:8,18).

TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı’nın 9. paragrafında, gerçeğe uygun değer; “piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat” olarak tanımlanmıştır. İşletmenin varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değeri, varlık ve yükümlülüklerin özellikleri de dikkate alınarak farklı şekillerde tespit edilebilmektedir. Gerçeğe uygun değer, piyasa fiyatını esas alan bir değerlendirme ölçütüdür. Varlık ve yükümlülüğe ilişkin aktif bir piyasanın olmaması durumunda gözlemlenemeyen başka veriler kullanılarak da gerçeğe uygun değer tespit edilebilir. Gerçeğe uygun değer nasıl belirleneceği hususunda muhtelif standartlarda öneriler getirilmiştir. Daha sonra gerçeğe uygun değer ölçümü ile ilgili hususlar tek standartta toplanarak TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı ismiyle 30.12.2012 tarihi itibarıyla yayınlanmıştır. Söz konusu standartta göze çarpan en önemli konulardan birisi, gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanılacak girdilerin farklı seviyelerde gruplandırılmış olması ve gerçeğe uygun değer tespitinde bir hiyerarşi oluşturulmasıdır.

3. TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı Çerçevesinde GUD Belirleme Seviyeleri

TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı 31.12.2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 30.12.2012 Tarih ve 28513 Sayılı Resmi Gazete-2. Mükerrer’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. İsteyen işletmeler bu Standardı 01.01.2013 tarihi öncesi hesap dönemlerine ilişkin finansal tablolarında da uygulayabileceklerdir. Standardın erken uygulanması tercih edilirse bu durum dipnotlarda açıklanmalıdır.

TFRS 13'ün amacı; gerçeğe uygun değeri tanımlamak, gerçeğe uygun değerın ölçümüne ilişkin hususları tek bir TFRS'de birleştirmek ve gerçeğe uygun değerın ölçümüne ilişkin açıklamaları belirlemektir (TFRS 13, p.1).

Gerçeğe uygun değer, işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçümdür. Bazı varlıklar ve borçlar için gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya bilgileri mevcut olmasına karşın bazı varlık ve borçlar için gözlemlenebilir bilgiler mevcut olmayabilir. İşletme, gerçeğe uygun değeri, gözlemlenebilir girdilerin kullanımını azami seviyeye çıkaran ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indiren başka bir değerlendirme yöntemi kullanarak ölçer. Gerçeğe uygun değer, fiyatın doğrudan gözlemlenebilir olmasına veya başka bir değerlendirme yöntemi kullanılarak tahmin edilmesine bakılmaksızın, mevcut piyasa koşullarında ölçüm tarihinde asıl ya da en avantajlı piyasada olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat olarak tanımlanmaktadır. Yani başka bir ifadeyle çıkış fiyatıdır (TFRS 13, p.2, 3 ve 24).

TFRS 13 gerçeğe uygun değerın belirlenmesinde gözlemlenebilir girdilerin kullanımını artırmayı, gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını ise azaltmayı istemektedir. Bu bağlamda gözlemlenebilir girdi (a) ve gözlemlenebilir olmayan girdinin (b) ne olduğunu açıklamakta fayda vardır.

- a) Gözlemlenebilir girdiler; halka açık piyasa verileri kullanılarak geliştirilen ve piyasa katılımcılarının varlık veya borcu fiyatlandırırken kullandığı varsayımları yansıtan girdilerdir. Girdilerin gözlemlenebilir olabileceği piyasalara örnek olarak; borsalar, satıcı piyasaları, aracı ve aracısız piyasalar verilebilir (TFRS 13, p. B34).
- b) Gözlemlenebilir olmayan girdiler; halka açık piyasa verileri bulunmayan ve piyasa katılımcılarının varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandıkları varsayımlara ilişkin mevcut en iyi bilgiler kullanılarak geliştirilen girdileri ifade etmektedir.

TFRS 13'de, gerçeğe uygun değeri ölçmek için gözlemlenebilir girdilerin kullanımını azami seviye çıkaran ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indiren değerlendirme yöntemleri kullanılması gerektiği vurgulandıktan sonra, yaygın olarak kullanılan üç değerlendirme yöntemi sayılmıştır. Bunlar (TFRS 13, p. B5-B11):

- i. Piyasa Yaklaşımı: Özdeş veya benzer olan varlıklara, borçlara ya da varlıklardan ve borçlardan oluşan bir grubu içeren piyasa işlemlerinden elde edilen fiyatları ve diğer ilgili bilgileri kullanan değerlendirme yöntemidir.

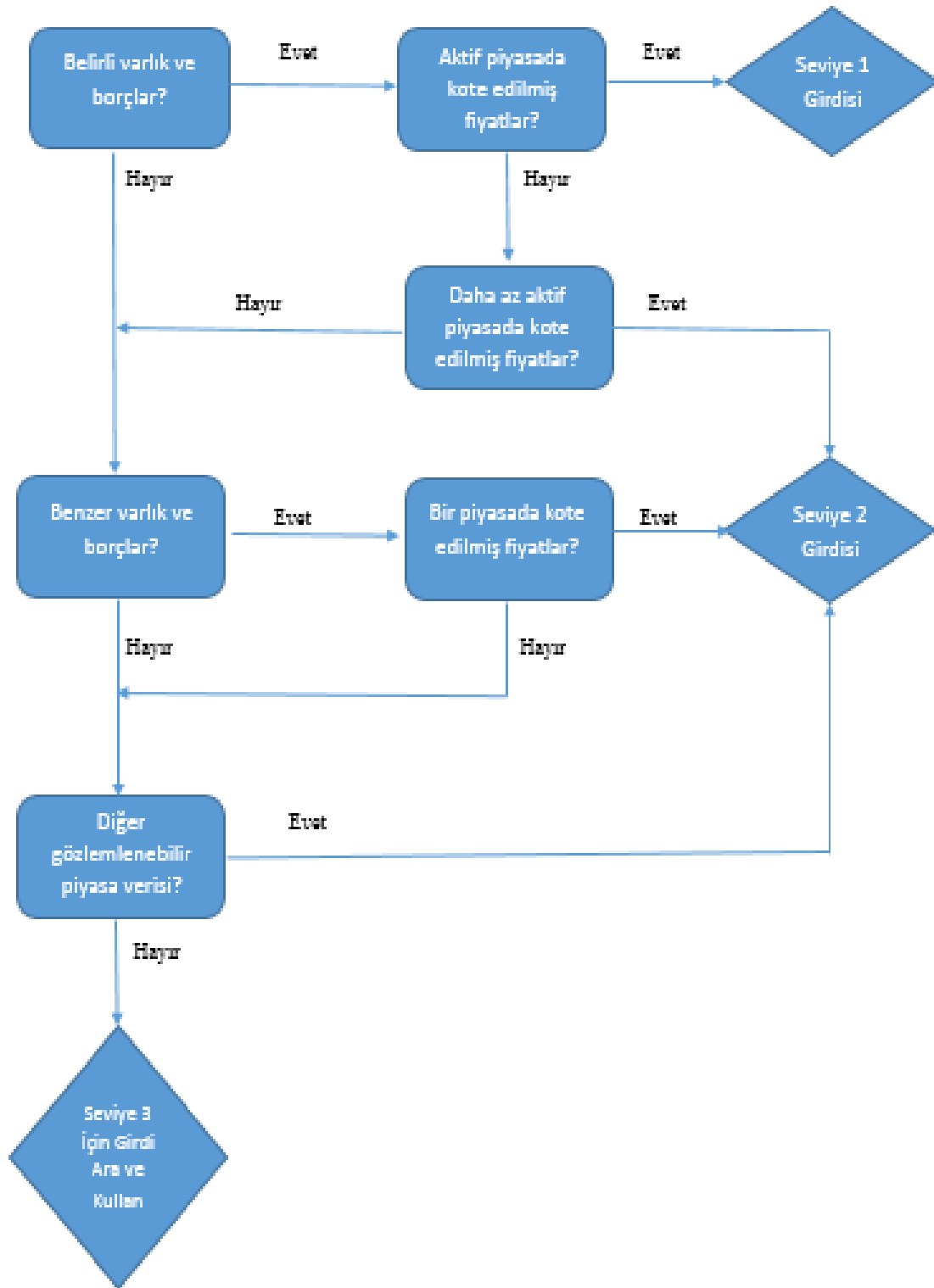
- ii. Maliyet Yaklaşımı: Bir varlığın hizmet kapasitesini yenilemek için gerekli olan cari tutarın esas alınmasıdır. Genellikle cari yenileme maliyeti olarak ifade edilir.
- iii. Gelir Yaklaşımı: Gelecekteki tutarları (örneğin nakit akışlar) tek bir cari (iskonto edilmiş) tutara dönüştüren değerlendirme yöntemidir. Bugünkü değer yöntemi, opsiyon fiyatlama modelleri, söz konusu değerlendirme yöntemine örnek olarak verilebilmektedir.

TFRS 13, gerçeğe uygun değer ölçümlerinde ve ilgili açıklamalarda tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği artırmak amacıyla, gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan değerlendirme yöntemlerine ilişkin girdileri (Seviye 1, Seviye 2 ve Seviye 3 olmak üzere) üç seviyede sınıflandırarak bir gerçeğe uygun değer belirleme hiyerarşisi oluşturmuştur. Söz konusu hiyerarşide yer alan üç seviyeye ilişkin girdileri aşağıdaki gibi açıklanabilmektedir (TFRS 13, Ek A):

- i. Seviye 1 Girdileri: İşletmenin ölçüm tarihinde erişebileceği, özdeş varlıkların veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarıdır. Ancak düzeltilmemiş olan fiyatlardır. Örneğin; işletmenin elinde tuttuğu ve borsaya kote olan hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde, borsa fiyatının esas alınması durumunda, hisse senedinin borsa değeri seviye 1 girdisidir.
- ii. Seviye 2 Girdileri: Varlığa veya borca ilişkin doğrudan veya dolaylı şekilde gözlemlenebilir olan, Seviye 1 içerisindeki kotasyon fiyatları dışındaki girdilerdir. Örneğin; borsaya kote olmayan bir miktar tahvilin, borsaya kote olan benzer borçlanma senetlerinin fiyatları dikkate alınarak gerçeğe uygun değerinin tespiti, bir seviye 2 girdisidir.
- iii. Seviye 3 Girdileri: Varlığa veya borca ilişkin gözlemlenebilir olmayan girdileri ifade etmektedir. Örneğin; işletmenin kira geliri elde etmek için edindiği yatırım amaçlı gayrimenkulünün gerçeğe uygun değerini belirlerken, yatırım amaçlı gayrimenkulün ömrü süresince, gayrimenkulden elde edeceği net nakit akışları bugünkü değerine indirgeyerek tespit etmesi, bir seviye 3 girdisidir.

Gerçeğe uygun değer belirleme hiyerarşisinde kullanılabilecek üç seviyeye ilişkin girdileri Şekil 1'deki diyagram ile özetlenebilir.

Şekil 1: Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Girdilerin Hiyerarşisi

Kaynak: Miller ve Bahnson (2007), <http://www.journalofaccountancy.com/> (06.04.2015)

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisini Tablo 1’deki gibi özetleyip ve örneklendirebiliriz.

Tablo 1: Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisi

Girdilerin Güvenilirlik Seviyesi		Bilgi Kaynağı	Örnek	
Güvenilirlik Seviyesi	Yüksek	Seviye 1	Özdeş varlıklar ve yükümlülükler için aktif piyasalara kote edilmiş piyasalara kote edilmiş düzeltilmemiş fiyatlar.	NYSE ² veya NASDAQ ³ ’a kote edilmiş menkul kıymetler.
	^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^ ^^	Seviye 2	Varlık ve yükümlülüklerin aşağıda belirtildiği şekilde elde edilen düzeltilmemiş fiyatları; 1. Aktif bir piyasada işlem gören benzer varlık ve yükümlülüklerin fiyatları 2.Daha az likit olan piyasalardaki fiyatlar ya da diğer gözlemlenebilir fiyatlar	Aktif piyasalarda işlem görmeyen şirketlere ait borçlanma araçlarına yapılan yatırımların gerçeğe uygun değerleri NYSE’de işlem gören benzer finansal araçların fiyatlarına bakılarak belirlenir.
	Düşük	Seviye 3	Piyasa tabanlı verilerin yeterince mevcut olmaması halidir. Gerçeğe uygun değer beklenen tahminleri yansıtan gözlemlenemeyen girdiler kullanılarak hesaplanır.	Gerçeğe uygun değer, projenin gelecek nakit akışlarının bugünkü değerine göre belirlenir.

Kaynak: Fornaro ve Barbera (2007:33)

4. Borsa İstanbul’a Kayıtlı Firmaların GUD Belirlemesinde Kullandıkları Seviye Girdilerinin Tespiti Üzerine İçerik Analizi

Çalışmanın amacı doğrultusunda, Borsa İstanbul’a kote olan firmaların gerçeğe uygun değeri tespit edilirken hangi seviye girdileri kullandıklarının tespitine yönelik şirketlerin mali tablo dipnotları içerik analizine tabi tutulmuştur. Borsa İstanbul’a kote ve “Mali Kuruluşlar” sektörü altında sınıflanan firmalar incelemeye tabi tutulmuştur. TFRS 13 Standardı 2012 yılında yürürlüğü girdiği için firmaların 2013 ve 2014 tabloları araştırmaya dâhil edilmiştir.

² New York Stock Exchange

³ National Association of Securities Dealers Automated Quotations

Tablo 2: Şirket Profillerine Göre Gerçeğe Uygun Değer Girdisi Kullanma Durumları

Mali Kuruluşlar Başlığındaki Şirketler	Toplam Şirket Sayısı	Bilgi Açıklamayan Şirket Sayısı	Gerçeğe Uygun Değer Girdisini Açıklayan Şirketlerin Durumları					
			2013			2014		
			Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3
Banka ve Özel Finans Kurumları	17	2	48	41	12	48	40	11
Sigorta Şirketleri	8	2	19	3	3	18	4	3
Finansal Kiralama Şirketleri	7	2	1	6	2	2	9	2
Faktoring Şirketleri	8	5	1	5	0	1	6	0
Holdingle ve Yatırım Şirketleri	58	24	37	24	15	35	22	12
Diğer Mali Kuruluşlar	1	0	0	1	0	0	1	0
Aracı Kurumlar	5	0	9	3	2	9	3	3
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	32	13	11	8	8	9	12	8
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	9	4	8	1	0	8	2	0
Toplam	145	52	134	92	42	130	99	39

Tablo 2’de görüldüğü üzere “mali kuruluşlar” başlığı altında 145 firma içerik analizine tabi tutulmuştur. 145 firmanın 52 tanesi gerçeğe uygun değer belirleme hiyerarşisi konusunda bir açıklamaya yer vermemiştir. Firmalar, gerçeğe uygun değeri belirlerken en fazla seviye 1 girdisi (2013’de 134, 2014’de 130) kullanmıştır.

Tablo 3: Analize Tabi Tutulan Şirketlerin Gerçeğe Uygun Değer Seviyesi Kullanma Durumu

Yıllar	Seviye Girdileri	Dipnotta Gerçeğe Uygun Değer Seviyesini Açıklayan Şirketler	
		Frekans ⁴	Yüzde
2013	Seviye 1	134	54,92
	Seviye 2	92	37,70
	Seviye 3	42	17,21
Şirketlerin Gerçeğe Uygun Değer Seviyesi Açıkladığı Kalem Sayısı		244	100,00
2014	Seviye 1	130	53,28
	Seviye 2	99	40,57
	Seviye 3	39	15,98
Şirketlerin Gerçeğe Uygun Değer Seviyesi Açıkladığı Kalem Sayısı		244	100,00

Tablo 3’de görüldüğü üzere firmaların 2013 yılında; % 54,92’si seviye 1 girdisi, % 37,7’si seviye 2 girdisi kullandığı tespit edilmiştir. 2014 yılında ise; % 53,28’si seviye 1 girdisi ve % 40,57’si seviye 2 girdisi kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklara İlişkin Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Kullanılan Seviye Girdileri

	2013			2014			Toplam Şirket Sayısı / Yüzde
	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	
Alım satım amaçlı finansal varlıklar (borçlanma senetleri)	21	1	1	22	2	1	24
Alım satım amaçlı finansal varlıklar (hisse senetleri)	22	0	2	21	0	2	23
Alım satım amaçlı finansal varlıklar (hisse senetleri, borçlanma senetleri ve diğer finansal varlıklar)	21	5	4	21	7	2	26

⁴ Hem 2013 ve hem de 2014 yılında, araştırma kapsamındaki şirketler gerçeğe uygun değer seviyesi ilgili olarak 244 kalemde açıklama yapmıştır. İşletmeler, bir varlık veya yükümlülük kaleminin gerçeğe uygun değerini tespit ederken, birden fazla seviye girdisi kullanabildikleri için seviye girdilerinin frekans toplamları 244’den fazla (268) çıkmaktadır. Örneğin; bir şirket türev finansal varlıklarının gerçeğe uygun değerini belirlerken hem seviye 2 hem de seviye 3 girdisi kullanmış olabilir. Böylece bir kalemde açıklama yapan şirketin 2 tane seviye girdisi kullanması durumunu ortaya çıkaracaktır. Bu da şirketlerin açıkladığı kalem sayıları toplamı ile seviye girdilerinin frekansı toplamının tutmamasına neden olacaktır. Tablo 2 ve Tablo 3’de de görüleceği üzere, seviye girdilerinin frekans toplamları 2013 ve 2014 yılında 268 olmasına rağmen açıklanan kalem sayısının 244 olması söz konusu nedenden kaynaklanmaktadır. Aynı durum seviye girdilerine ilişkin yüzdelerin toplamının tutmamasında da geçerlidir.

	2013			2014			Toplam Şirket Sayısı / Yüzde
	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	
Toplam frekans	64	6	7	64	9	5	73
Toplam yüzde	87,67	8,22	9,59	88,67	12,33	6,85	100,00

Tablo 4’de açıklandığı üzere alım satım amaçlı finansal varlıkların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde, 2013 yılı için % 87,67 ve 2014 yılı için % 88,67 seviye 1 girdisi kullanılmıştır.

Tablo 5: Satılmaya Hazır Finansal Varlıklara İlişkin Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Kullanılan Seviye Girdileri

	2013			2014			Toplam Şirket Sayısı / Yüzde
	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	
Satılmaya hazır finansal varlıklar (borçlanma senetleri)	9	2	1	9	2	1	9
Satılmaya hazır finansal varlıklar (hisse senetleri)	11	4	4	11	4	3	13
Satılmaya hazır finansal varlıklar (borçlanma senetleri, hisse senetleri ve diğer finansal varlıklar)	15	8	8	14	8	8	21
Toplam frekans	35	14	13	34	14	12	43
Toplam yüzde	81,40	32,56	30,23	79,07	32,56	27,91	100,00

Tablo 5’de görüldüğü üzere satılmaya hazır finansal varlıkların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde, 2013 yılı için % 81,40 ve 2014 yılı için % 79,07 seviye 1 girdisi kullanılmıştır.

Tablo 6: Türev Finansal Araçlara İlişkin Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Kullanılan Seviye Girdileri

	2013			2014			Toplam Şirket Sayısı / Yüzde
	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	
Türev finansal varlıklar (alım satım amaçlı ve riskten korunma amaçlı)	3	23	0	3	27	0	28
Türev finansal borçlar (alım satım amaçlı ve riskten korunma amaçlı)	3	27	0	3	27	0	29
Toplam frekans	6	50	0	6	54	0	57
Toplam yüzde	10,53	87,72	0,00	10,53	94,74	0,00	100,00

Tablo 6'da açıklandığı üzere türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde, 2013 yılı için % 87,72 ve 2014 yılı için % 94,74 seviye 2 girdisi kullanılmıştır.

Tablo 7: Bazı Finansal Tablo Kalemlerine İlişkin Gerçeğe Uygun Değerin Tespitinde Kullanılan Seviye Girdileri

	2013			2014			Toplam Şirket Sayısı / Yüzde
	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	Seviye 1	Seviye 2	Seviye 3	
Yatırım amaçlı gayrimenkuller	0	10	7	0	10	7	16
Uzun vadeli finansal yatırımlar	14	2	12	14	2	13	25
Nakit ve benzerleri	10	5	0	7	4	0	17
Maddi duran varlıklar	0	2	0	0	3	0	3
Kredi ve alacaklar	1	2	2	1	2	2	5
Diğer varlık ve borçlar	4	1	1	4	1	0	5
Toplam frekans	29	22	22	26	22	22	71
Toplam yüzde	40,85	30,99	30,99	36,62	30,99	30,99	100,00

Tablo 7'de görüldüğü üzere; genel olarak yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde seviye 2 ve seviye 3 girdisi, uzun vadeli finansal yatırımların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde seviye 1 ve seviye 3 girdisi, nakit ve benzerlerinin gerçeğe uygun değerinin tespitinde seviye 1 ve seviye 2 girdisi kullanıldığı tespit edilmiştir.

5. Sonuç

TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı'nın 2012 yılında yürürlüğe girmesi ile gerçeğe uygun değer tespitinde kullanılan girdiler için seviyeler (seviye 1, seviye 2 ve seviye 3) belirlenerek bir gerçeğe uygun değer belirleme hiyerarşisi oluşturulmuştur. Standart, gerçeğe uygun değer tespitinde seviye 1 girdilerinin artırılmasını ve seviye 3 girdilerinin azaltılmasını arzulamaktadır.

Çalışmada, Borsa İstanbul'da işlem gören ve "mali kuruluşlar" başlığı altında sınıflanan firmaların, gerçeğe uygun değer tespitinde hangi seviye girdisini kullanmış olduklarını belirlemek amacıyla 145 firmanın mali tablo dipnotları içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan içerik analizinde firmaların büyük bir kısmının gerçeğe uygun değer tespitinde seviye 1 girdisini kullandığı görülmüştür.

Araştırmaya dâhil şirketlerin mali tablo dipnotlarının analizi sonucunda, genel olarak; alım satım amaçlı ve satılmaya hazır finansal varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespitinde seviye 1 girdisi, türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinin tespitinde seviye 2 girdisi, yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde seviye 2 ve seviye 3 girdisinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

TFRS 13'ün amacı doğrultusunda, gerçeğe uygun değer tespitinde seviye 1 girdilerinin kullanımını artırmak ve seviye 3 girdilerinin kullanımını azaltmak, varlık ve borçların işlem gördüğü aktif piyasaların yaygınlaşması ile mümkündür. Çalışmada türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinin tespitinde çoğunlukla seviye 2 girdisinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Türkiye'de türev piyasalarda işlem gören türev ürünlerin yaygınlaşması ile orantılı olarak türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde seviye 1 girdisinin kullanımı da artacaktır.

Kaynaklar

Deran, Ali ve Aktaş, Rafet (2006). "Fair Value Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi". Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. 2, (2006): 153-166.

Gökgöz, Ahmet (2012), "TMS 8: Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar Standardına İlişkin Muhasebe Uygulamaları", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 14(4): 151-173.

Fornaro, Jamer M. ve Anthony T. Barbera (2007), "The new fair value hierarchy: key provisions, implications, and effect on information usefulness", Review of Business, Volume 27, Number 4, Special Accounting Issue, pp. 31-37.

<http://www.stjohns.edu/sites/default/files/documents/Tobin/volume27-number4-accountingspecialedition2007.pdf>, Eriřim Tarihi: 06.04.2015.

Miller, Paul B.W. ve Paul R. Bahnson (2007), "Refining Fair Value Measurement: FASB 157 Upgrades the Quality of Financial Reporting", Journal of Accountancy, November-2007,

<http://www.journalofaccountancy.com/issues/2007/nov/refiningfairvaluemeasurement.html>, Eriřim Tarihi: 06.04.2015.

Özerhan Akbulut, Yıldız (2008). "Vergi Usul Kanunundaki Deęerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi", VI.Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu, 2-6 Mart 2008, Antalya, ss: 1-31.

Pamukçu, Fatma (2011), "Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi", Mali Çözüm Dergisi, Sayı 103: 79-95.

TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı, http://kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2014/TFRS/TFRS_13.pdf, (Eriřim Tarihi: 06.04.2015).

Tokay, Hüseyin, Ali Deran ve Rafet Aktaş (2005), "Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 7, Sayı 4: 91-114.